

USVOJENI TEKSTOVI

P8_TA(2017)0282

Zajednički minimalni standardi za građanski postupak

Rezolucija Europskog parlamenta od 4. srpnja 2017. s preporukama Komisiji o zajedničkim minimalnim standardima za građanski postupak u Europskoj uniji (2015/2084(INL))

Europski parlament

- uzimajući u obzir članak 225. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU),
- uzimajući u obzir članak 67. stavak 4. i članak 81. stavak 2. UFEU-a,
- uzimajući u obzir članak 19. stavak 1. Ugovora o Europskoj uniji (UEU) i članak 47. Povelje o temeljnim pravima Europske unije (Povelja),
- uzimajući u obzir članak 6. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (EKLJP) i mjerodavnu sudsku praksu u pogledu njegove primjene,
- uzimajući u obzir radni dokument „o uvođenju zajedničkih minimalnih standarda za građanski postupak u Europskoj uniji – pravna osnova”¹,
- uzimajući u obzir studiju o procjeni europske dodane vrijednosti koju je izradio Odjel za europsku dodanu vrijednost Službe Europskog parlamenta za istraživanja (EPRS) naslovljenu „Zajednički minimalni standardi za građanski postupak”²,
- uzimajući u obzir detaljnu analizu Službe za istraživanja zastupnika u okviru EPRS-a naslovljenu „Europeizacija građanskog postupka – ususret zajedničkim minimalnim standardima?”³,
- uzimajući u obzir detaljnu analizu Glavne uprave za unutarnju politiku naslovljenu „Usklađena pravila i minimalni standardi za građanski postupak u europskom pravu”⁴,
- uzimajući u obzir projekt Europskog pravnog instituta (ELI) / Međunarodnog instituta za ujednačavanje privatnog prava (UNIDROIT) „Od transnacionalnih načela do europskih pravila o građanskom postupku”,

¹ PE 572.853, prosinac 2015.

² PE 581.385, lipanj 2016.

³ PE 559.499, lipanj 2015.

⁴ PE 556.971, lipanj 2016.

- uzimajući u obzir projekt Američkog pravnog instituta (ALI) / UNIDROIT-a „Načela transnacionalnog građanskog postupka”¹,
- uzimajući u obzir studiju naslovljenu „Studija o usklađivanju zakona i pravila država članica u pogledu određenih aspekata postupka za građanske sporove”, odnosno takozvano „Stormeovo izvješće”²,
- uzimajući u obzir preliminarni skup odredbi za Poslovnik Jedinog suda za patente,
- uzimajući u obzir pravnu stečevinu Unije u području suradnje u građanskom pravosuđu,
- uzimajući u obzir sudsku praksu Suda Europske unije u pogledu načela nacionalne procesne autonomije i učinkovite pravne zaštite³,
- uzimajući u obzir pregled stanja u području pravosuđa u EU-u u 2016.,
- uzimajući u obzir studije CEPEJ-a br. 23. iz 2016. o temi „Europski pravosudni sustavi: učinkovitost i kvaliteta pravosuđa”,
- uzimajući u obzir „Načela stručnog usavršavanja u pravosuđu” Europske mreže za pravosudno osposobljavanje iz 2016.⁴,
- uzimajući u obzir svoju rezoluciju od 2. travnja 2014. o srednjoročnoj ocjeni Stockholmskog programa⁵,
- uzimajući u obzir članke 46. i 52. Poslovnika,
- uzimajući u obzir izvješće Odbora za pravna pitanja (A8-0210/2017),

Sudska praksa Suda Europske unije u pogledu nacionalne procesne autonomije i djelotvorne pravne zaštite

- A. budući da su, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda Europske unije o načelu procesne autonomije, u slučaju da ne postoje pravila Unije o procesnim aspektima spora u vezi s pravom Unije, države članice odgovorne za određivanje nadležnih sudova i utvrđivanje procesnih detalja kojih se treba pridržavati u odnosu na tužbe koje se pokreću radi zaštite prava koja daje Unija;
- B. budući da, u skladu s istom sudskom praksom, primjena nacionalnog prava u pogledu procesnih pravila podliježe dvama važnim uvjetima: nacionalna procesna pravila ne mogu biti nepovoljnija kada se primjenjuju u sporovima u vezi s pravom Unije od

¹ *Uniform Law Review*, 2004(4).

² M. Storme, *Study on the approximation of the laws and rules of the Member States concerning certain aspects of the procedure for civil litigation* (konačno izvješće, Dordrecht, 1994.).

³ Vidjeti između ostalog: presudu od 16. prosinca 1976., Comet BV/Produktschap voor Siergewassen, 45/76, ECLI:EU:C:1976:191 i presudu od 15. svibnja 1986., Marguerite Johnston/Chief Constable of the Royal Ulster Constabulary, 222/84, ECLI:EU:C:1986:206.

⁴ Dostupno na internetu na sljedećoj adresi:

http://www.ejtn.eu/PageFiles/15756/Judicial%20Training%20Principles_HR.pdf

⁵ Usvojeni tekstovi, P7_TA(2014)0276.

slučajeva kada se primjenjuju na slične sudske postupke domaće prirode (načelo istovjetnosti) te ne bi trebala biti uobličena tako da provedbu prava i obveza Unije čine nemogućom ili iznimno teškom u praksi (načelo djelotvornosti);

- C. budući da, s obzirom na to da ne postoje odredbe Unije o usklađivanju procesnih pravila, nadležnost država članica u utvrđivanju procesnih pravila za provedbu prava Unije ne uključuje uvođenje novih pravnih lijekova u nacionalne pravne poretke radi jamčenja primjenjivosti zakonodavstva Unije;¹
- D. budući da korpus sudske prakse Suda Europske unije to olakšava u sklopu suradnje sa sudovima na razini država članica, pri čemu istodobno omogućuje građanima i tim sudovima bolje razumijevanje prava Unije;

Povelja

- E. budući da je pravo na djelotvoran pravni lijek i pošteno suđenje, kako je sadržano u članku 47. Povelje i članku 6. EKLJP-a, jedno od temeljnih jamstava vladavine prava i demokracije te je neodvojivo od građanskog procesnog prava kao cjeline;
- F. budući da, unatoč činjenici da je članak 47. Povelje obvezujući i da članak 6. EKLJP-a predstavlja opće načelo prava Unije, razina zaštite prava na pošten suđenje u građanskom postupku, a posebno ravnoteže između prava tužitelja na pristup pravosuđu i prava tuženika na obranu, u Uniji nije usklađena;
- G. budući da je unatoč tome pravo na pošteno suđenje, kao temeljno pravo, dopunjeno s nekoliko proceduralnih akata Unije u okviru sekundarnog zakonodavstva, uključujući Uredbu o sporovima male vrijednosti², Direktivu o pravnoj pomoći³, Preporuku o kolektivnoj pravnoj zaštiti⁴, Direktivu o sudskim nalogima za zaštitu interesa potrošača⁵ i Direktivu o naknadi štete za kršenje prava tržišnog natjecanja⁶;

Pravna stečevina Unije u području suradnje u građanskom pravosuđu

- H. Budući da građani Unije, osobito oni koji se kreću preko granica, imaju daleko više izgleda doći u dodir sa sustavima građanskog procesnog prava u drugoj državi članici;

¹ Vidjeti između ostalog: presudu od 13. ožujka 2007., Unibet (London) Ltd i Unibet (International) Ltd/Justitiekanslern, C-432/05, ECLI:EU:C:2007:163.

² Uredba (EZ) br. 861/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o uvođenju europskog postupka za sporove male vrijednosti (SL L 199, 31.7.2007., str. 1.).

³ Direktiva Vijeća 2003/8/EZ od 27. siječnja 2003. o unapređenju pristupa pravosuđu u prekograničnim sporovima utvrđivanjem minimalnih zajedničkih pravila o pravnoj pomoći u takvim sporovima (SL L 26, 31.1.2003., str. 41.).

⁴ Preporuka Komisije od 11. lipnja 2013. godine o zajedničkim načelima za kolektivne preventivne tužbe i tužbe radi naknade štete u državama članicama kod povrede prava zajamčenih zakonodavstvom Unije (SL L 201, 26.7.2013., str. 60.).

⁵ Direktiva 2009/22/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2009. o sudskim nalogima za zaštitu interesa potrošača (SL L 110, 1.5.2009., str. 30.).

⁶ Direktiva 2014/104/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. studenoga 2014. o određenim pravilima kojima se uređuju postupci za naknadu štete prema nacionalnom pravu za kršenje odredaba prava tržišnog natjecanja država članica i Europske unije (SL L 349, 5.12.2014., str. 1.).

- I. budući da bi se minimalnim standardima građanskog postupka na razini Unije moglo pridonijeti modernizaciji nacionalnih postupaka, ostvarenju podjednakih uvjeta za poduzeća te povećanom gospodarskom rastu tako što bi se pravosudne sustave učinilo djelotvornijima i učinkovitijima te istodobno olakšati pristup građana pravosuđu u Uniji i pomoći u afirmiranju temeljnih sloboda Unije;
- J. budući da zakonodavstvo Unije pitanja građanskog procesnog prava sve manje rješava samo horizontalno, kao što je to slučaj s izbornim instrumentima,¹ a sve više i sektorski u raznim područjima političkog djelovanja poput intelektualnog vlasništva², zaštite potrošača³ ili, odnedavno, prava tržišnog natjecanja⁴;
- K. budući da se često kritizira nesustavan pristup u usklađivanju postupovnih pravila na razini Unije te da pojava zakonodavstva Unije o građanskom procesnom pravu usmjerenom na određeni sektor predstavlja rizik za koherentnost i sustava građanskog procesnog prava na razini države članice i raznih instrumenata Unije;
- L. budući da se predloženom direktivom želi uvesti okvir za suđenje u građanskim predmetima sistematizacijom postojećih pravila Unije za građansko procesno pravo i proširivanjem njihova područja primjene na sve predmete koji potpadaju pod pravo Unije;
- M. budući da je predložena direktiva dizajnirana kako bi pomogla u postizanju usklađenog, koherentnog i sustavnog pristupa sustavima građanskog prava koji neće biti limitiran granicama, interesima i sredstvima pojedinih zemalja;

Pravna osnova prijedloga

- N. budući da prema članku 4. stavku 1. i članku 5. stavku 1. UEU-a (načelo dodjeljivanja) Unija može donositi zakonodavstvo u određenom području samo ako za to ima izričitu nadležnost i u mjeri u kojoj je to u skladu s načelima supsidijarnosti i proporcionalnosti;
- O. budući da je, u postojećem okviru Ugovora, glavna pravna osnova za usklađivanje građanskog postupka predviđena u Glavi V. UFEU-a o području slobode, sigurnosti i pravde;
- P. budući da je u Ugovoru iz Lisabona zadržan uvjet postojanja prekograničnog elementa da bi se utvrdila nadležnost Unije, što znači da u području građanskog pravosuđa Unija može djelovati samo ako u predmetu postoje faktori (npr. prebivalište, mjesto izvršenja itd.) koji uključuju barem dvije različite države članice;
- Q. budući da se opća odredba članka 114. UFEU-a o usklađivanju odredbi koje države članice utvrđuju zakonom, propisom ili upravnom mjerom, a koje za cilj imaju

¹ Vidjeti, na primjer, Uredbu o uvođenju europskog postupka za sporove male vrijednosti (vidjeti drugu bilješku uz gore navedenu uvodnu izjavu G.) i Uredbu o europskom nalogu za blokadu računa (Uredba (EU) br. 655/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o uspostavi postupka za europski nalog za blokadu računa kako bi se pojednostavila prekogranična naplata duga u građanskim i trgovačkim stvarima (SL L 189, 27.6.2014., str. 59.)).

² Direktiva 2004/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o provedbi prava intelektualnog vlasništva (SL L 157, 30.4.2004., str. 45.).

³ Vidjeti četvrtu bilješku uz gore navedenu uvodnu izjavu G.

⁴ Vidjeti petu bilješku uz gore navedenu uvodnu izjavu G.

uspostavu i funkcioniranje unutarnjeg tržišta, koristila i još se uvijek koristi kao pravna osnova za donošenje niza sektorski usmjerenih direktiva kojima se usklađuju određeni aspekti građanskog postupka, primjerice za Direktivu o ostvarivanju prava intelektualnog vlasništva (IPRED) i najnoviju Direktivu o naknadi štete za kršenje odredaba prava tržišnog natjecanja;

- R. budući da bi Unija, u skladu s člankom 67. stavkom 4. UFEU-a, trebala olakšati pristup pravosuđu, posebice putem načela uzajamnog priznavanja sudskih i izvansudskih odluka u građanskim stvarima, kao na primjer u članku 81. UFEU-a;

Uzajamno povjerenje u europskom pravosudnom prostoru

- S. budući da je sloboda kretanja sudskih odluka usko povezana s potrebom za postizanjem dostatne razine uzajamnog povjerenja između pravosudnih tijela različitih država članica, a posebno u pogledu razine zaštite procesnih prava;
- T. budući da u ovom kontekstu „uzajamno povjerenje” znači povjerenje koje bi države članice morale imati u pravne i sudske sustave drugih država članica, što za posljedicu ima zabranu preispitivanja radnji drugih država i njihovih sudskih tijela;
- U. budući da je svrha načela uzajamnog povjerenja pružiti veću pravnu sigurnost, te tako građanima i poduzećima Unije daje dostatnu stabilnost i predvidljivost;
- V. budući da provedba i pridržavanje načela međusobnog priznavanja presuda, zajedno s usklađivanjem zakonâ, olakšava suradnju između vlasti te doprinosi pravnoj zaštiti pojedinačnih prava;
- W. budući da bi sustav zajedničkih minimalnih standarda Unije u obliku načela i pravila poslužio kao prvi korak u približavanju nacionalnih propisa koji se odnose na građanski postupak te tako uspostavio ravnotežu između temeljnih prava stranaka u sporu u interesu stvaranja punog uzajamnog povjerenja država članica u njihove pravosudne sustave;
- X. budući da je za uspostavu uzajamnog povjerenja poželjno da postoje i da se poštuju procesna jamstva za učinkovitost i djelotvornost građanskih postupaka i jednako postupanje prema strankama;
- Y. budući da bi se ozakonjenjem takvog sustava zajedničkih minimalnih standarda također utvrdila minimalna razina kvalitete građanskih postupaka u Uniji čime se ne bi doprinijelo samo jačanju uzajamnog povjerenja među sudbenim vlastima nego i boljem funkcioniranju unutarnjeg tržišta jer se procjenjuje da procesne razlike među državama članicama mogu, među ostalim, stvoriti poremećaje u trgovini i odvratiti poduzeća i potrošače od ostvarivanja svojih prava na unutarnjem tržištu;

Ostala razmatranja

- Z. budući da je usklađivanje procesnih režima u Uniji potrebno; budući da je predložena Direktiva zamišljena kao prvi korak u procesu daljnjeg usklađivanja i približavanja građanskopravnih sustava država članica i stvaranja, dugoročno gledano, kodeksa Unije za građansko procesno pravo;
- AA. budući da predložena Direktiva ne utječe ni na sudsku organizaciju država članica ni na glavna obilježja načina na koji se vode građanski sporovi već nacionalna procesna

pravila čini učinkovitijima;

- AB. budući da je, stoga, iznimno važno donijeti i pravilno provesti zakonodavstvo koje će omogućiti donošenje zajedničkih minimalnih standarda za građanski postupak u Uniji;

Sudska praksa Suda Europske unije u pogledu nacionalne procesne autonomije i djelotvorne pravne zaštite

1. primjećuje presudnu ulogu Suda Europske unije u uspostavi temelja za građansko procesno pravo Unije s obzirom na to da je on definirao značenje građanskog postupka u okviru pravnog sustava Unije;
2. ističe, međutim, da bi, iako su neki standardi građanskog postupka koji su danas prihvaćeni kao dio procesnog sustava Unije potvrđeni u sudskoj praksi Suda Europske unije, općenito gledajući trebalo smatrati da Sud Europske unije doprinosi tumačenjem standarda, a ne njihovim utvrđivanjem;
3. stoga ističe da su bogato iskustvo Suda Europske unije u preispitivanju pravila o pravnim lijekovima i procesnih pravila te kompromisi i usporedne vrijednosti koje on slijedi vrlo poučni te da bi ih trebalo uzeti u obzir za potrebe uvođenja horizontalnog krovnog instrumenta zakonodavne naravi koji sadržava zajedničke standarde za građanski postupak;

Povelja

4. ističe da je u pogledu poštenog suđenja i pristupa pravosuđu potrebno održavati i dodatno proširiti mreže za suradnju i baze podataka putem kojih se poboljšava pravosudna suradnja i razmjena informacija;
5. stoga toplo pozdravlja razvojna kretanja u području e-pravosuđa, a prvenstveno stvaranje Europske pravosudne mreže i portala europskog e-pravosuđa koji bi trebao postati jedinstveno mjesto za pružanje usluga u području pravosuđa u Uniji;

Pravna stečevina Unije u području suradnje u građanskom pravosuđu

6. poziva Komisiju da ocijeni treba li predložiti daljnje mjere za konsolidiranje i jačanje horizontalnog pristupa privatnoj provedbi prava zajamčenih pravom Unije i može li se smatrati da se ovdje predloženim zajedničkim minimalnim standardima za građanski postupak promiče i osigurava takva horizontalna paradigma;
7. ponovno ističe da je sustavno prikupljanje statističkih podataka o primjeni i uspješnosti postojećih instrumenata Unije u području suradnje u građanskom pravosuđu od iznimne važnosti;
8. u tom kontekstu poziva Komisiju da ocijeni mogu li dodatne provedbene mjere država članica doprinijeti djelotvornoj primjeni neovisnih postupaka Unije te smatra da bi Komisija u tu svrhu trebala uspostaviti čvrst i sustavan nadzorni postupak;

Pravna osnova prijedloga

9. primjećuje da je članak 114. UFEU-a (usklađivanje unutarnjeg tržišta) upotrebljavan za donošenje brojnih akata Unije koji su imali proceduralne implikacije; da se članak 114. UFEU-a o usklađivanju odredbi koje države članice utvrđuju zakonom, propisom ili

upravnom mjerom, a koje za cilj imaju uspostavu i funkcioniranje unutarnjeg tržišta, koristio i još se uvijek koristi kao pravna osnova za donošenje niza sektorski usmjerenih direktiva kojima se usklađuju određeni aspekti građanskog postupka, primjerice za Direktivu o ostvarivanju prava intelektualnog vlasništva (IPR);

10. napominje, međutim, da je člankom 81. UFEU-a predviđeno donošenje mjera u području pravosudne suradnje u građanskim stvarima s prekograničnim implikacijama, uključujući mjere za usklađivanje zakona i propisa država članica, posebno kada je to nužno radi ispravnog funkcioniranja unutarnjeg tržišta; stoga smatra da članak 81. UFEU-a predstavlja odgovarajuću pravnu osnovu za predloženi zakonodavni instrument;
11. navodi da bi pojam „prekogranične implikacije” u tekstu članka 81. stavka 1. UFEU-a u pogledu donošenja mjera za suradnju u građanskom pravosuđu trebalo šire tumačiti kako se ne bi shvaćao kao sinonim za „prekogranični spor”;
12. ističe da je postojeće tumačenje pojma „predmeti s prekograničnim implikacijama” prilično ograničeno te da dovodi do stvaranja dvaju skupova pravila i dviju kategorija stranaka u sporu, što može dovesti do daljnjih problema i nepotrebne složenosti; ističe da je stoga potrebno usvojiti šire tumačenje;
13. ističe, u tom kontekstu, da bi ovdje predloženi zajednički minimalni standardi za građanski postupak omogućili dodatnu učinkovitost kada države članice svoje područje primjene ne bi proširile samo na pitanja obuhvaćena pravom Unije nego, općenito, i na prekogranične i na isključivo domaće predmete;

Uzajamno povjerenje u europskom pravosudnom prostoru

14. napominje da se glavne aktivnosti Unije u europskom pravosudnom prostoru u pogledu građanskog pravosuđa odnose na uvođenje instrumenata u pogledu nadležnosti, litispencije i prekograničnog izvršenja presuda;
15. ponavlja i naglašava da je slobodni protok presuda ojačao uzajamno povjerenje između sudskih tijela država članica te tako povećao pravnu sigurnost i pružio dostatnu razinu stabilnosti i predvidljivosti za građane i poduzeća u Uniji;
16. u tom pogledu naglašava da je uzajamno povjerenje složen pojam te da u njegovoj izgradnji važnu ulogu imaju mnogi faktori, kao što su obrazovanje u području pravosuđa, prekogranična pravosudna suradnja te razmjena iskustva i najboljih praksi između sudaca;
17. primjećuje da se uzajamno povjerenje može graditi i nezakonodavnim metodama poput suradnje sudaca u okviru Europske pravosudne mreže ili sudjelovanjem na edukacijama;
18. stoga pozdravlja devet načela stručnog usavršavanja u pravosuđu Europske mreže za pravosudno osposobljavanje usvojenih na Općoj skupštini te mreže 2016. jer pružaju zajedničku osnovu i okvir i za europskog sudstvo i za institucije za stručno usavršavanje u pravosuđu;
19. tvrdi, međutim, da, sa strogo pravnog stajališta, uzajamno povjerenje na posve temeljnoj razini uključuje pretpostavku da sudbene vlasti država članica procesna pravila međusobno percipiraju, i na razini zakona i na razini prakse, kao jamstva pravičnog

građanskog postupka;

20. stoga ističe da bi razrada sustavnih minimalnih standarda za građanski postupak u Uniji u obliku opće horizontalne direktive dovela do većeg uzajamnog povjerenja među sudbenim vlastima država članica i osigurala zajedničko uravnoteženje, na razini cijele Unije, temeljnih procesnih prava za građanske predmete te tako diljem Unije stvorila duboko ukorijenjeni osjećaj pravde, sigurnosti i predvidljivosti;

Zajednički minimalni standardi za građanski postupak

21. naglašava da djelotvorni sustavi građanskog procesnog prava imaju ključnu ulogu u podupiranju vladavine prava i temeljnih vrijednosti Unije; ti su sustavi također preduvjet za održivo ulagačko okruženje koje je jednako naklonjeno poslovnim svijetu i potrošačima;
22. smatra da nepostojanje jasnih odredbi o rokovima zastare za građane, potrošače i društva u sporovima s prekograničnim implikacijama može biti prepreka za pristup pravosuđu. Poziva stoga Komisiju i države članice da ocijene je li moguće i poželjno usklađivati rokove zastare u građanskim postupcima;
23. smatra da postoji očita potreba da se zakonodavstvom propiše skup procesnih standarda primjenjivih na građanske postupke i poziva Komisiju da krene u donošenje akcijskog plana za provedbu Stockholmskog programa kojega je Europsko vijeće usvojilo u području slobode, sigurnosti i pravde;
24. stoga traži, u skladu s člankom 225. UFEU-a, da Komisija do 30. lipnja 2018., na temelju članka 81. stavka 2. UFEU-a, podnese prijedlog o donošenju zakonodavnog akta o zajedničkim minimalnim standardima za građanski postupak, slijedom preporuka utvrđenih u Prilogu;
25. potvrđuje da su preporuke iz Priloga ovoj rezoluciji u skladu s temeljnim pravima i načelima supsidijarnosti i proporcionalnosti;
26. smatra da traženi prijedlog nema financijske implikacije jer će uvođenje minimalnih standarda za građanski postupak dovesti do ekonomije razmjera u smislu smanjenih troškova za stranke u sporu i njihove zastupnike koji se neće morati upoznavati sa sustavom građanskog postupka druge zemlje;

o

o o

27. nalaže svojem predsjedniku da ovu rezoluciju i priložene preporuke proslijedi Komisiji i Vijeću te parlamentima i vladama država članica.

**PRILOG REZOLUCIJI:
PREPORUKE ZA DIREKTIVU EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA O
ZAJEDNIČKIM MINIMALNIM STANDARDIMA ZA GRAĐANSKI POSTUPAK U EU-
U**

A. NAČELA I CILJEVI TRAŽENOG PRIJEDLOGA

1. U Uniji, provedba zakona pred sudovima i dalje je uglavnom pitanje nacionalnih procesnih pravila i prakse. Nacionalni sudovi također su sudovi Unije. Stoga se u postupcima koji se pokreću pred nacionalnim sudovima trebaju jamčiti pravičnost, pravda i učinkovitost, kao i stvarna primjena prava Unije.
2. Zahvaljujući primjeni načela uzajamnog priznavanja presuda u građanskim predmetima povećano je međusobno povjerenje država članica u njihove građanskopravne sustave, a mjere koje se poduzimaju radi približavanja zakona i propisa država članica mogu olakšati suradnju između nadležnih vlasti te sudsku zaštitu pojedinih prava. Razina uzajamnog povjerenja uvelike ovisi o brojnim parametrima, koji uključuju mehanizme za zaštitu prava tužitelja ili tuženika uz istodobno jamčenje pristupa sudovima i pravosuđu.
3. Iako su države članice potpisnice Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (EKLJP), iskustvo je pokazalo da ta činjenica sama po sebi ne pruža dovoljan stupanj povjerenja u građanskopravne sustave drugih država članica. Nacionalna procesna pravila u građanskim postupcima država članica znatno se razlikuju, često u pogledu nekih temeljnih procesnih načela i jamstava, zbog čega postoji rizik od narušavanja uzajamnog povjerenja između pravosudnih tijela.
4. Stoga je potrebno, radi zaštite temeljnih prava i sloboda građana Unije, pomoći u modernizaciji nacionalnih postupaka i osigurati podjednake uvjete za poduzeća i veći rast putem djelotvornih i učinkovitih pravnih sustava te donijeti direktivu kojom bi se dodatno razvili minimalni standardi utvrđeni u Povelji i EKLJP-u. Odgovarajuća pravna osnova za takav prijedlog jest članak 81. stavak 2. UFEU-a koji se odnosi na mjere u području pravosudne suradnje u građanskom pravu. Direktivu treba donijeti putem redovnog zakonodavnog postupka.
5. Zajednički minimalni standardi u građanskim postupcima smatraju se nužnima za stvaranje dobre osnove za usklađivanje i poboljšanje nacionalnih zakona, s obzirom na fleksibilnost koju bi ta osnova pružila državama članicama u pripremi novih zakona te opći konsenzus o načelima građanskopravne prakse koji bi odražavala.
6. Zajednički minimalni standardi trebali bi dovesti do većeg povjerenja u građanskopravne sustave svih država članica, što bi, zauzvrat, trebalo dovesti do učinkovitije, brže i fleksibilnije pravosudne suradnje u ozračju uzajamnog povjerenja. Takva zajednička minimalna pravila trebala bi također ukloniti prepreke slobodnom kretanju građana na državnim područjima svim država članica te tako osigurati da naročito oni građani koji putuju u inozemstvo više ne oklijevaju poslužiti se građanskopravnim sustavima drugih država članica.
7. Predložena direktiva nema za cilj zamijeniti u cijelosti nacionalne sustave građanskog procesnog prava. Njome se poštuju nacionalne specifičnosti i temeljno pravo na djelotvoran pravni lijek i pošteno suđenje, te tako osigurava djelotvoran i učinkovit

pristup pravosuđu, a njezin opći cilj je uspostaviti zajedničke minimalne standarde za funkcioniranje i vođenje građanskih postupaka u državama članicama za sve predmete koji potpadaju pod pravo Unije. Direktivom se također nastoji pružiti osnova za postupno produbljivanje procesa usklađivanja sustavâ građanskog procesnog prava država članica.

8. Prijedlog ne utječe na odredbe država članica o organizaciji njihovih sudova i njihovim pravilima o imenovanju sudaca.
9. Ovaj je prijedlog u skladu s načelom supsidijarnosti i proporcionalnosti jer države članice ne mogu samostalno djelovati kako bi utvrdile skup minimalnih standarda za građanski postupak te ne izlazi iz okvira onoga što je apsolutno potrebno kako bi se osigurao djelotvoran pristup pravosuđu i uzajamno povjerenje u Uniji.

B. TEKST TRAŽENOG PRIJEDLOGA

Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća o zajedničkim minimalnim standardima za građanski postupak u Europskoj uniji

EUROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 81. stavak 2.,

uzimajući u obzir zahtjev Europskog parlamenta upućen Europskoj komisiji,

uzimajući u obzir prijedlog Europske komisije,

nakon prosljeđivanja nacrtu zakonodavnog akta nacionalnim parlamentima,

uzimajući u obzir mišljenje Europskoga gospodarskog i socijalnog odbora,

u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom,

budući da:

- (1) Unija je sebi postavila za cilj očuvati i razvijati područje slobode, sigurnosti i pravde u kojem je osigurano slobodno kretanje ljudi. Radi postupne uspostave takvog područja, Unija treba donijeti mjere koje se odnose na pravosudnu suradnju u građanskim stvarima s prekograničnim implikacijama, posebno kada su one potrebne za ispravno funkcioniranje unutarnjeg tržišta.
- (2) U skladu s člankom 81. stavkom 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, cilj tih mjera trebao bi biti da se osigura, između ostalog, uzajamno priznavanje i izvršenje presuda između država članica, prekogranična dostava isprava, suradnja u pribavljanju dokaza, djelotvoran pristup pravosuđu i uklanjanje prepreka dobrom funkcioniranju građanskog postupka, ako je potrebno promicanjem kompatibilnosti pravila o građanskom postupku koji se primjenjuju u državama članicama.
- (3) U skladu sa zaključcima predsjedništva Europskog vijeća u Tampereu od 15. i 16. listopada 1999., a posebno njihove točke 33., veći stupanj uzajamnog priznavanja presuda i drugih sudskih odluka te potrebno približavanje zakonodavstva olakšalo bi suradnju među nadležnim tijelima te sudsku zaštitu pojedinačnih prava. Načelo uzajamnog priznavanja trebalo bi stoga postati temelj pravosudne suradnje u građanskim stvarima u Uniji.
- (4) U skladu s akcijskim planom Komisije za provedbu Stockholmskog programa kojega je Europsko vijeće usvojilo u području slobode, sigurnosti i pravde, europski pravosudni prostor i ispravno funkcioniranje jedinstvenog tržišta temelje se na osnovnom načelu uzajamnog priznavanja, koje se pak temelji na ideji da države članice imaju povjerenje u pravosudne sustave drugih država članica. To načelo može uspješno funkcionirati jedino na temelju uzajamnog povjerenja između sudaca, pravnika, poduzeća i građana. Stupanj tog povjerenja ovisi o brojnim parametrima, među ostalim o postojanju mehanizama zaštite procesnih prava stranaka u građanskim postupcima. Zajednički minimalni standardi kojima će se dodatno osnažiti pravo na pošteno suđenje i

učinkovitost pravosudnih sustava kao i djelotvornost režima izvršenja sudskih odluka potrebni su upravo radi osiguranja primjene tog načela.

- (5) Uspostavom minimalnih pravila za zaštitu procesnih prava stranaka u postupku, ovom bi se Direktivom trebalo povećati povjerenje država članica u sustave građanskog pravosuđa drugih država članica te tako pomoći u promicanju kulture temeljnih prava u Uniji i učinkovitog unutarnjeg tržišta, istodobno potvrđujući temeljne slobode Unije razvijanjem dubljeg osjećaja pravde, sigurnosti i predvidljivosti na cijelom njezinom teritoriju.
- (6) Odredbe ove Direktive trebale bi se primjenjivati na građanske sporove s prekograničnim implikacijama, uključujući one pokrenute slijedom kršenja prava i sloboda zajamčenih pravom Unije. Kada se u ovoj Direktivi upućuje na kršenje prava zajamčenih pravom Unije, njome su obuhvaćene sve situacije u kojima je kršenje pravila uspostavljenih na razini Unije uzrokovalo štetu ili je vjerojatno da će prouzročiti štetu fizičkim i pravnim osobama. Ništa ne bi smjelo spriječiti države članice da odredbe ove Direktive primjenjuju i na isključivo domaćo građanskopravne predmete.
- (7) Sve države članice ugovorne su stranke Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda od 4. studenoga 1950. Predmeti iz ove Direktive trebali bi se rješavati u skladu s tom Konvencijom, a posebno poštujući pravo na pošteno suđenje i pravo na djelotvoran pravni lijek.
- (8) Ovom se Direktivom nastoji promicati primjena zajedničkih minimalnih standarda građanskog postupka kako bi se u Uniji efektivno ostvario pristup pravosuđu. Opće priznato pravo na pristup pravosuđu potvrđuje se i člankom 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima („Povelja”).
- (9) Građanski postupak trebalo bi dodatno unaprijediti primjenom tehnoloških postignuća u području pravosuđa i novih alata dostupnih sudovima, koji mogu pomoći u prevladavanju geografske udaljenosti i njezinih posljedica u smislu visokih troškova i dugotrajnosti postupka. Radi daljnjeg smanjivanja parničnih troškova i skraćivanja trajanja postupka trebalo bi dodatno poticati stranke i sudove na korištenje suvremenih komunikacijskih tehnologija.
- (10) Kako bi se omogućilo da osobe budu saslušane, a da pritom ne moraju putovati do suda, države članice trebale bi osigurati da se usmene rasprave kao i pribavljanje dokaza ispitivanjem svjedoka, vještaka ili stranaka mogu provesti korištenjem bilo kojih odgovarajućih sredstava komunikacije na daljinu, osim ako zbog posebnih okolnosti slučaja korištenje takve tehnologije ne bi bilo primjereno za pravično vođenje postupka. Ovom se odredbom ne dovodi u pitanje Uredba Vijeća (EZ) br. 1206/2001¹.
- (11) Sudovi država članica trebali bi biti u mogućnosti osloniti se na mišljenja vještaka u pogledu tehničkih, pravnih ili drugih pitanja u vezi s dokazima. Osim u slučajevima u kojima su potrebne prisilne mjere, te u skladu sa slobodom pružanja usluga i sudskom praksom Suda Europske unije, suci iz jedne države članice trebali bi moći imenovati vještake koji će u drugoj državi članici provoditi istrage bez potrebe dobivanja prethodnog odobrenja za takvo postupanje. Kako bi se olakšala sudska vještačenja te

¹ Uredba Vijeća (EZ) br. 1206/2001 od 28. svibnja 2001. o suradnji između sudova država članica u izvođenju dokaza u građanskim ili trgovačkim stvarima (SL L 174, 27.6.2001., str. 1.).

uzimajući u obzir ograničenja u imenovanju dovoljno kvalificiranih vještaka na području jurisdikcije jedne države članice, primjerice zbog tehničke složenosti predmeta ili postojanja izravne ili neizravne povezanosti između vještaka i stranaka, u okviru europskog portala e-pravosuđe trebalo bi uspostaviti i uredno ažurirati europsku bazu podataka sa svim nacionalnim popisima vještaka.

- (12) Kad je riječ o privremenim i zaštitnim mjerama, trebalo bi postići odgovarajuću ravnotežu između interesa tužitelja da mu se omogući privremena zaštita i interesa tuženika da se takva zaštita ne zloupotrijebi. Ako je određivanje privremenih mjera zatraženo prije donošenja presude, sud kojem je takav zahtjev podnesen trebao bi se na temelju dokaza koje je podnio tužitelj uvjeriti da je vjerojatno da će tužitelj uspjeti s tužbenim zahtjevom protiv tuženika. Nadalje, od tužitelja bi se u svim situacijama trebalo tražiti da sudu pokaže i da ga uvjeri da je njegovu tužbenom zahtjevu potrebna hitna sudska zaštita te da bi bez određivanja privremenih mjera izvršenje postojeće ili buduće presude moglo biti onemogućeno ili znatno otežano.
- (13) Odredbama ove Direktive ne bi se trebalo dovoditi u pitanje posebne odredbe o ostvarivanju prava iz područja intelektualnog vlasništva utvrđene u instrumentima Unije, a posebno u Direktivi 2004/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća¹. Također se ne bi trebale dovoditi u pitanje posebne odredbe o prekograničnoj naplati duga iz Uredbe o europskom nalogu za blokadu računa.²
- (14) Sudovima bi trebala biti dodijeljena ključna uloga u zaštiti prava i interesa svih stranaka te u djelotvornom i učinkovitom upravljanju sudskim postupkom.
- (15) Opći cilj osiguranja poštenog suđenja, boljeg pristupa pravosuđu i uzajamnog povjerenja kao dio politike Europske unije u pogledu uspostave područja slobode, sigurnosti i pravde, trebao bi obuhvaćati pristup sudskim i izvansudskim načinima rješavanja sporova. Kako bi potaknule stranke na postupak posredovanja, države članice trebale bi osigurati da njihova pravila o prekluzivnim rokovima i rokovima zastare ne sprječavaju stranke da pokrenu postupak pred sudom ili zatraže arbitražu u slučaju da posredovanje ne uspije.
- (16) Zbog razlika između građansko-procesnih pravila država članica, posebno onih koja reguliraju dostavu pismena, potrebno je utvrditi minimalne standarde koji bi se trebali primjenjivati u građanskim predmetima koji potpadaju pod pravo Unije. Posebno bi prednost trebalo dati načinima dostave s povratnicom koji osiguravaju brz i siguran primitak dostavljenih pismena. Stoga bi uvelike trebalo poticati na korištenje suvremene komunikacijske tehnologije. Za pismena koja je potrebno dostaviti strankama, elektronička dostava mora biti ravnopravna poštanskoj dostavi. Dostupnim elektroničkim sredstvima trebalo bi osigurati da je sadržaj primljenih isprava i ostale pisane komunikacije istinit i vjeran sadržaju poslanih pismena i ostale pisane komunikacije te da metoda koja se koristi za potvrdu primitka sadrži dokaz o potvrdi i datumu primitka od strane primatelja.

¹ Direktiva 2004/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o provedbi prava intelektualnog vlasništva (SL L 157, 30.4.2004., str. 45.).

² Uredba (EU) br. 655/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o uspostavi postupka za europski nalog za blokadu računa kako bi se pojednostavila prekogranična naplata duga u građanskim i trgovačkim stvarima (SL L 189, 27.6.2014., str.59.).

- (17) Države članice trebale bi osigurati da stranke u građanskom postupku imaju pravo na odvjetnika po svojem izboru. U prekograničnim sporovima stranke bi trebale imati pravo na odvjetnika u matičnoj državi koji bi im dao preliminarni savjet te na drugog odvjetnika u državi u kojoj se vodi postupak koji bi vodio parnicu. Povjerljivost komunikacije između stranaka i njihovih odvjetnika ključna je za osiguranje uspješnog ostvarenja prava na pošteno suđenje. Države članice stoga bi trebale poštovati povjerljivost sastanaka i drugih načina komunikacije između odvjetnika i stranaka u okviru ostvarivanja prava na odvjetnika utvrđenog u ovoj Direktivi. Strankama u predmetu trebalo bi omogućiti odricanje od prava zajamčenog ovom Direktivom pod uvjetom da su obaviještene o mogućim posljedicama odricanja od tog prava.
- (18) Plaćanje sudskih pristojbi ne bi trebalo biti razlogom putovanja tužitelja u državu članicu u kojoj se nalazi sud pred kojim je pokrenut postupak ili potrebe da u tu svrhu angažira odvjetnika. Kako bi se tužiteljima omogućio efektivan pristup sudskom postupku, države članice trebale bi ponuditi barem jedan od načina plaćanja na daljinu predviđenih u ovoj Direktivi, kao minimum. Informacije o sudskim pristojbama i načinima plaćanja, kao i o tijelima ili organizacijama nadležnima za pružanje praktične pomoći u državama članicama, trebale bi biti transparentne i lako dostupne na internetu preko odgovarajućih nacionalnih mrežnih stranica.

- (19) Države članice trebale bi osigurati poštovanje temeljnog prava na pravnu pomoć kako je predviđeno u trećem stavku članka 47. Povelje. Sve fizičke ili pravne osobe uključene u građanske sporove iz djelokruga ove Direktive, bilo da nastupaju kao tužitelji ili kao tuženici, trebale bi imati mogućnost ostvariti svoja prava pred sudovima, čak i ako im njihova osobna financijska situacija ne omogućuje podmirivanje troškova postupka. Pravna pomoć trebala bi obuhvaćati pružanje savjeta prije početka parnice radi postizanja nagodbe prije pokretanja sudskog postupka, pravnu pomoć za pokretanje postupka pred sudom te zastupanje pred sudom i pomoć u podmirivanju troškova postupka. Ova odredba ne dovodi u pitanje Direktivu Vijeća 2003/8/EZ¹.
- (20) Stvaranje europske pravosudne kulture u kojoj se u potpunosti poštuju supsidijarnost i neovisnost sudstva ključno je za učinkovito funkcioniranje europskog pravosudnog prostora. Stručno usavršavanje u pravosuđu ključan je sastavni dio tog procesa jer se njime jača povjerenje između država članica, pravnika i građana. Države članice u tom bi pogledu trebale surađivati i podupirati stručno usavršavanje i razmjenu najboljih praksi među pravnicima.
- (21) Ovom se Direktivom utvrđuju minimalna pravila. Države članice mogu proširiti prava iz ove Direktive kako bi pružile veći stupanj zaštite. Takav veći stupanj zaštite ne bi trebao predstavljati prepreku uzajamnom povjerenju i efektivnom pristupu pravosuđu koje minimalna pravila imaju za cilj olakšati. Time ne bi trebala biti ugrožena razina zaštite predviđena Poveljom, kako je tumači Sud, niti prednost, jedinstvo i djelotvornost prava Unije.
- (22) S obzirom na to da ciljeve ove Direktive, to jest uspostavu zajedničkih minimalnih standarda građanskog postupka, ne mogu dostatno ostvariti države članice, nego se zbog opsega ili učinaka djelovanja oni na bolji način mogu ostvariti na razini Unije, Unija može donijeti mjere u skladu s načelom supsidijarnosti utvrđenim u članku 5. Ugovora o Europskoj Uniji. U skladu s načelom proporcionalnosti utvrđenim u tom članku, ova Direktiva ne prelazi ono što je potrebno za ostvarenje tih ciljeva.
- (23) U skladu s [člankom 3.] / [člancima 1. i 2.] Protokola br. 21 o stajalištu Ujedinjene Kraljevine i Irske u pogledu područja slobode, sigurnosti i pravde priloženom Ugovoru o Europskoj uniji i Ugovoru o funkcioniranju Europske unije, [te države članice izrazile su želju za sudjelovanjem u donošenju i primjeni ove Direktive] / [ne dovodeći u pitanje članak 4. toga Protokola, te države članice ne sudjeluju u donošenju ove Direktive te ih ona ne obvezuje i ne moraju je primjenjivati].

¹ Direktiva Vijeća 2003/8/EZ od 27. siječnja 2003. o unapređenju pristupa pravosuđu u prekograničnim sporovima utvrđivanjem minimalnih zajedničkih pravila o pravnoj pomoći u takvim sporovima (SL L 26, 31.1.2003., str. 41.).

(24) U skladu s člancima 1. i 2. Protokola br. 22 o stajalištu Danske, priloženog Ugovoru o Europskoj uniji i Ugovoru o funkcioniranju Europske unije, Danska ne sudjeluje u donošenju ove Direktive te ona za nju nije obvezujuća i niti se na nju primjenjuje.

DONIJELI SU OVU DIREKTIVU:

POGLAVLJE I.

PREDMET, PODRUČJE PRIMJENE I DEFINICIJE

Članak 1.

Predmet

Cilj je ove Direktive približiti sustave građanskog procesnog prava radi ostvarenja punog poštovanja prava na djelotvoran pravni lijek i na pošteno suđenje kako je priznato u članku 47. Povelje i članku 6. Konvencije utvrđivanjem minimalnih standarda za pokretanja, vođenje i dovršenje građanskih postupaka pred sudovima država članica.

Članak 2.

Područje primjene

1. Ne dovodeći u pitanje standarde građanskog postupka koji jesu ili mogu biti predviđeni u zakonodavstvu Unije ili nacionalnom zakonodavstvu, u mjeri u kojoj bi oni mogli biti povoljniji za stranke u postupku, ova se Direktiva primjenjuje na sporove s prekograničnim implikacijama u građanskim i trgovačkim stvarima bez obzira na vrstu suda, osim u pogledu prava i obveza u vezi kojih stranke nemaju ovlasti za raspolaganje u okviru relevantnog mjerodavnog prava. Posebno se ne odnosi na porezne, carinske ili administrativne stvari ni na odgovornost države za postupanje ili nepostupanje pri izvršavanju državne vlasti („*acta iure imperii*”).
2. U ovoj Direktivi izraz „država članica” označava svaku državu članicu, osim [UK-a, Irske i] Danske.

Članak 3.

Sporovi s prekograničnim implikacijama

1. Za potrebe ove Direktive spor s prekograničnim implikacijama jest spor u kojem:
 - (a) barem jedna od stranaka ima domicil ili uobičajeno boravište u državi članici koja nije država članica u kojoj se nalazi sud pred kojim je pokrenut postupak; ili
 - (b) obje stranke imaju domicil u istoj državi članici u kojoj se nalazi sud pred kojim je pokrenut postupak, ako se mjesto izvršenja ugovora, mjesto gdje se dogodio štetni događaj ili mjesto izvršenja presude nalaze u drugoj državi članici; ili
 - (c) obje stranke imaju domicil u istoj državi članici u kojoj se nalazi sud pred kojim je pokrenut postupak, pod uvjetom da predmet spora potpada pod pravo Unije.
2. Za potrebe stavka 1. domicil se utvrđuje u skladu s člancima 62. i 63. Uredbe (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća¹.

POGLAVLJE II.

¹ Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog Parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL L 351, 20.12.2012., str. 1.).

MINIMALNI STANDARDI ZA GRAĐANSKI POSTUPAK

Odjeljak 1.:

Pravični i djelotvorni ishodi

Članak 4.

Opća obveza pružanja djelotvorne sudske zaštite

Države članice propisuju mjere, postupke i pravne lijekove potrebne za ostvarenje prava zajamčenih u građanskim predmetima pravom Unije. Te su mjere, postupci i pravna sredstva poštene i pravični, nisu nepotrebno složeni ili skupi, nemaju za posljedicu nerazumne rokove ili neopravdana odgađanja i ne povlače za sobom nepoštovanje nacionalnih specifičnosti i temeljnih prava.

Nadalje, te su mjere, postupci i pravni lijekovi djelotvorni i razmjerni te se primjenjuju na način da se izbjegava stvaranje zapreka efektivnom pristupu pravosuđu i da se osigura zaštita protiv njihove zlouporabe.

Članak 5.

Usmene rasprave

1. Države članice osiguravanju pravično vođenje postupaka. Kada nije moguća fizička prisutnost stranaka ili kada se stranke, uz odobrenje suda, dogovore da će se poslužiti ubrzanim načinom komuniciranja, države članice će se pobrinuti za to da se usmene rasprave održe uz upotrebu odgovarajuće tehnologije komuniciranja na daljinu, poput videokonferencije ili telekonferencije dostupne sudu.
2. Ako osoba koja treba biti saslušana ima domicil ili uobičajeno boravište u državi članici različitoj od države članice u kojoj se nalazi sud pred kojim je pokrenut postupak, prisutnost te osobe na usmenoj raspravi putem videokonferencije, telekonferencije ili druge odgovarajuće tehnologije za komunikaciju na daljinu osigurava se primjenom postupaka predviđenih u Uredbi (EZ) br. 1206/2001. U odnosu na videokonferencije uzimaju se u obzir preporuke Vijeća o prekograničnim videokonferencijama koje je Vijeće donijelo 15. i 16. lipnja 2015.¹ kao i dosadašnji rad u okviru europskog portala e-pravosuđe.

¹ Preporuke Vijeća „Promicanje uporabe i razmjene najbolje prakse kod prekograničnih videokonferencija u području pravosuđa u državama članicama i na razini EU-a” (SL C 250, 31.7.2015., str. 1.).

Članak 6.

Privremene i zaštitne mjere

1. Države članice osiguravaju privremene mjere radi očuvanja činjeničnog ili pravnog stanja kako bi se osigurala puna djelotvornost buduće presude o glavnoj stvari, i to prije pokretanja postupka o glavnoj stvari te u bilo kojoj fazi tijekom takvog postupka.

Mjere iz prvog podstavka također obuhvaćaju mjere za sprječavanje svake neposredne povrede prava ili za hitan prestanak navodne povrede te za očuvanje imovine potrebne kako bi se zajamčilo da kasnije izvršenje zahtjeva neće biti onemogućeno ili znatno otežano.

2. Takvim mjerama ne smiju se narušavati prava tuženika te one moraju biti razmjerne značajkama i težini navodne povrede, uz mogućnost, gdje je to prikladno, pružanja jamstava za naknadu troškova i štete koji nastanu tuženiku uslijed neosnovanih zahtjeva. Sudovi moraju imati ovlast da od tužitelja zahtijevaju da im pruži sve razumno dostupne dokaze kako bi se s dovoljnom sigurnošću mogli uvjeriti da je tražena privremena mjera potrebna i razmjerna.
3. Države članice osiguravaju da se u opravdanim slučajevima privremene mjere mogu poduzeti bez prethodnog saslušanja tuženika, ako bi zbog odugovlačenja tužitelj pretrpio nepopravljivu štetu ili ako se može jasno pokazati da postoji rizik od uništenja dokaza. Stranke se u tom slučaju o tome obavješćuju bez nepotrebnog odgađanja najkasnije nakon izvršenja tih mjera.

Preispitivanje, koje uključuje i pravo na saslušanje, održava se na zahtjev tuženika radi donošenja odluke o tome hoće li mjere, u razumnom roku nakon obavješćivanja o njima, biti izmijenjene, ukinute ili potvrđene.

Ako se mjere iz prvog podstavka ukinu ili se naknadno utvrdi da nije bilo povrede ni opasnosti od povrede, sud može na zahtjev tuženika naložiti tužitelju da tuženiku pruži odgovarajuću naknadu štete koju je tuženik pretrpio uslijed tih mjera.

4. Ovim se člankom ne dovode u pitanje Direktiva 2004/48/EZ i Uredba (EU) br. 655/2014.

Odjeljak 2.

Učinkovitost postupka

Članak 7.

Procesna učinkovitost

1. Sudovi država članica poštuju pravo na djelotvoran pravni lijek i pošteno suđenje kojim se osigurava efektivni pristup pravosuđu i načelo kontradiktornosti postupka, posebno kada odlučuju o potrebi za održavanjem usmene rasprave i načinu na koji će se prikupljati dokazi te o opsegu prikupljanja dokaza.
2. Sudovi država članica dužni su postupati što je ranije moguće bez obzira na postojanje rokova zastare za pojedine zahtjeve u različitim fazama postupka.

Članak 8.

Obrazložene odluke

Države članice brinu se za to da sudovi donose dovoljno detaljno obrazložene odluke u razumnim rokovima, kako bi se strankama omogućilo efektivno ostvarivanje prava na preispitivanje odluka ili ulaganje žalbe.

Članak 9.

Opća načela upravljanja postupkom

1. Države članice osiguravaju da sudovi aktivno upravljaju predmetima koji su pred njima pokrenuti kako bi rješavanje sporova bilo pravično i učinkovito, uz razumnu brzinu i troškove, ne utječući pritom na slobodu stranaka da odrede predmet spora i dokaze kojima će poduprijeti svoje tvrdnje.
2. Sud upravlja postupkom uz savjetovanje sa strankama u mjeri u kojoj je to razumno izvedivo. Aktivno upravljanje postupkom može obuhvaćati:
 - (a) poticanje stranaka na međusobnu suradnju tijekom postupka;
 - (b) utvrđivanje spornih pitanja u ranoj fazi;
 - (c) brzo odlučivanje o tome koja pitanja zahtijevaju sveobuhvatno ispitivanje, a koja se mogu odbaciti bez provođenja postupka;
 - (d) odlučivanje o redoslijedu rješavanja pojedinih pitanja;
 - (e) pomaganje strankama da mirnim putem riješe sva ili neka pitanja koja su predmet spora;
 - (f) utvrđivanje vremenskih rokova radi praćenja tijeka postupka;
 - (g) razmatranje što je više moguće aspekata tužbe na istom ročištu;
 - (h) razmatranje tužbe bez potrebe za osobnom prisutnošću stranaka;

- (i) upotreba dostupnih tehničkih sredstava.

Članak 10.

Izvođenje dokaza

1. Za dostupnost efektivnog načina iznošenja, pribavljanja i čuvanja dokaza, uz poštovanje prava tuženika te uzimajući u obzir potrebu zaštite povjerljivih informacija, brinu se države članice.
2. U kontekstu izvođenja dokaza države članice potiču upotrebu suvremenih komunikacijskih tehnologija. Sud pred kojim je pokrenut postupak primjenjuje najjednostavniju i najjeftiniju metodu pribavljanja dokaza.

Članak 11.

Sudski vještaci

1. Ne dovodeći u pitanje mogućnost da stranke dostave mišljenja stručnjaka, države članice brinu se za to da sudovi u svako doba mogu odrediti sudske vještace radi izrade stručnog mišljenja o pojedinim aspektima predmeta. Sudovi takvim vještacima dostavljaju sve informacije potrebne za izradu stručnog mišljenja.
2. U prekograničnim sporovima, osim u slučajevima kada su potrebne prisilne mjere ili ako se istraga provodi na mjestima povezanim s izvršavanjem ovlasti države članice ili na mjestima kojima je, temeljem prava države članice u kojoj se istraga provodi, određenim osobama zabranjen ili ograničen pristup ili u vezi kojih je zabranjeno poduzimanje drugih radnji, države članice osiguravaju da sudovi mogu odrediti sudskog vještaka radi provođenja istrage izvan područja njihove nadležnosti bez potrebe za podnošenjem prethodnog zahtjeva nadležnom tijelu druge države članice u tu svrhu.
3. Za potrebe stavaka 1. i 2. Komisija sastavlja europsku bazu vještaka tako što će objediniti postojeće nacionalne popise vještaka; ta će baza biti objavljena s pomoću europskog portala za e-pravosuđe.
4. Sudski vještaci jamče za svoju neovisnost i nepristranost u skladu s odredbama iz članka 22. koje se primjenjuju na suce.
5. Stručno mišljenje koje sudu daju sudski vještaci dostavlja se strankama, te im se daje mogućnost očitovanja.

Odjeljak 3.

Pristup sudovima i pravosuđu

Članak 12.

Rješavanje sporova nagodbom

1. Države članice osiguravaju da sud može u svakoj fazi postupka i uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja, ako smatra da je spor podoban za nagodbu, predložiti strankama da pokrenu postupak posredovanja kako bi spor riješile nagodbom ili ispitale mogućnost rješenja spora nagodbom.
2. Stavkom 1 ne dovodi se u pitanje pravo stranaka koje su odabrale postupak posredovanja da pokrenu sudski postupak ili arbitražu u pogledu tog spora prije nastupa rokova zastare za vrijeme postupka posredovanja.

Članak 13.

Troškovi spora

1. Države članice osiguravaju da sudske pristojbe koje se u državama članicama naplaćuju za vođenje građanskih sporova ne budu neproporcionalne vrijednosti tužbe te da parničenje ne čine nemogućim ili prekomjerno otežanim.
2. Sudske pristojbe za građanske sporove u državama članicama ne smiju odvrćati građane od pokretanja tužbe pred sudom niti na bilo koji drugi način sprječavati pristup pravosuđu.
3. Stranke moraju imati mogućnost plaćanja sudskih pristojbi načinima plaćanja na daljinu, uključujući iz države članice koja nije država članica u kojoj se nalazi sud, bankovnim prijenosom ili plaćanjem kreditnom ili debitnom karticom.
4. Države članice će se pobrinuti za to da informacije o sudskim pristojbama i načinima plaćanja, kao i informacije o tijelima ili organizacijama nadležnima za pružanje praktične pomoći u državama članicama, postanu transparentnije i lakše dostupne na internetu. U tu svrhu države članice će te informacije dostaviti Komisiji, koja će se pak pobrinuti za njihovu objavu i širenje svim odgovarajućim sredstvima, osobito putem portala europskog e-pravosuđa.

Članak 14.

Načelo „gubitnik plaća”

1. Države članice osiguravaju da stranka koja je izgubila parnicu snosi troškove postupka, uključujući, ali ne ograničavajući se na, sve troškove koji proizlaze iz činjenice da je drugu stranku zastupao odvjetnik ili neki drugi pravni stručnjak i sve troškove za usluge prijevoda dokumentacije koji su proporcionalni vrijednosti tužbe, a bili su neizbježni.
2. Ako stranka samo djelomično uspije u parnici ili u iznimnim okolnostima, sudovi mogu naložiti da troškovi budu ravnomjerno raspoređeni ili da stranke snose vlastite troškove.

3. Stranka snosi sve nepotrebne troškove koje je prouzročila sudu ili drugoj stranci pokretanjem nepotrebni rasprava ili kakvim drugim objesnim parničenjem.
4. Sud može prilagoditi dodjelu troškova kako bi oni odrazili nerazuman izostanak suradnje ili sudjelovanje u pokušajima postizanja nagodbe u zloj vjeri, u skladu s člankom 20.

Članak 15.

Pravna pomoć

1. Kako bi osigurale djelotvoran pristup pravosuđu, države članice osiguravaju da sudovi mogu odobriti pružanje pravne pomoći stranci.
2. Pravna pomoć može u cijelosti ili djelomično obuhvatiti sljedeće troškove:
 - (a) sudske pristojbe, kroz potpuni ili djelomični popust ili reprogramiranje
 - (b) troškove pravne pomoći i zastupanja u pogledu:
 - (i) savjetovanja prije početka spora radi postizanja nagodbe prije pokretanja parnice u skladu s člankom 12. stavkom 1.;
 - (ii) pokretanja i vođenja postupka pred sudom;
 - (iii) svih troškova povezanih s postupkom, uključujući podnošenje zahtjeva za pružanje pravne pomoći;
 - (iv) izvršenja odluka;
 - (c) ostalih potrebnih troškova povezanih s postupkom, a koje treba snositi stranka, uključujući troškove dovođenja svjedoka, vještaka, tumača i prevoditelja te potrebne troškove putovanja, smještaja i boravka predmetne stranke i njezina zastupnika;
 - (d) troškova dodijeljenih stranci koja je dobila parnicu u slučaju da podnositelj zahtjeva izgubi u sporu, a u skladu s člankom 14.
3. Države članice osiguravaju da svaka fizička osoba koja je državljanin Europske unije ili treće zemlje, a koja zakonito boravi u državi članici Europske unije ima pravo podnijeti zahtjev za pružanje pravne pomoći u sljedećim slučajevima:
 - (a) kada zbog ekonomske situacije nije u potpunosti ili djelomično u mogućnosti platiti troškove navedene u stavku 2. ovog članka; and
 - (b) kada postoji stvarna mogućnost da će podnositelj zahtjeva za pružanje pravne pomoći dobiti parnicu za koju traži pravnu pomoć, s obzirom na njegov procesni položaj; and
 - (c) kada podnositelj zahtjeva za pravnu pomoć ima pravo na tužbu u skladu s mjerodavnim nacionalnim odredbama.
4. Pravne osobe imaju pravo podnijeti zahtjev za pružanje pravne pomoći u obliku oslobođenja od plaćanja unaprijed troškova postupka i/ili pomoći odvjetnika. Pri

donošenju odluke o dodjeli takve pomoći sudovi mogu, među ostalim, u obzir uzeti sljedeće:

- (a) oblik predmetne pravne osobe te ostvaruje li ili ne ostvaruje dobit;
 - (b) financijsku sposobnost partnera ili dioničara;
 - (c) sposobnost tih partnera ili dioničara da osiguraju iznose potrebne za pokretanje sudskog postupka.
5. Države članice pobrinut će se za to da građani i pravne osobe Unije budu obaviješteni o postupku traženja pravne pomoći u skladu sa stavcima od 1. do 4. te će ga nastojati učiniti djelotvornim i dostupnim.
6. Ovaj se članak primjenjuje ne dovodeći u pitanje Direktivu 2003/8/EZ.

Članak 16.

Financiranje

1. Države članice osiguravaju da u slučajevima kada sudski spor financira privatna treća strana, ta treća strana:
- (a) ne nastoji utjecati na donošenje procesnih odluka stranke tužitelja, uključujući odluke o nagodbama;
 - (b) ne financira sudski spor protiv tuženika koji je konkurencija pružatelju financijskih sredstava ili protiv tuženika o kojem ovisi pružatelj financijskih sredstava;
 - (c) ne naplaćuje prekomjerne kamate na pružena financijska sredstva.
2. Države članice osiguravaju da se, u slučajevima kada privatna treća strana financira sudski spor, naknada koja se daje pružatelju financijskih sredstava ili kamata koju naplaćuje ne temelji na iznosu postignute nagodbe ili dodijeljene naknade, osim ako dogovor o financiranju ne uređuje javno tijelo koje jamči zastupanje interesa stranaka.

Četvrti odjeljak:

Pravičnost postupka

Članak 17.

Dostava pismena

1. Države članice osiguravaju da se načelno upotrebljavaju načini dostave kojima se jamči primitak uručenih pismena.
2. Države članice osiguravaju da se dokumenti kojima se pokreće sudski postupak ili istovjetni dokumenti te svi pozivi na sudsku raspravu mogu dostaviti u skladu s nacionalnim pravom na jedan od sljedećih načina:
- (a) osobno,

- (b) poštom,
- (c) elektroničkim putem, na primjer telefaksom ili e-poštom.

Dostava je popraćena potvrdom o primitku, uključujući datum primitka, a potpisuje je primatelj.

U svrhu dostave pismena elektroničkim putem u skladu s točkom (c) prvog podstavka ovog stavka primjenjuju se odgovarajući visoki tehnički standardi kojima se jamče identitet pošiljatelja i siguran prijenos dostavljenih pismena.

Pismena je moguće dostaviti i osobno, a dostava se potvrđuje dokumentom koji potpisuje nadležna osoba koja je obavila dostavu, u kojoj se navodi da je primatelj primio pismena ili da ih je odbio primiti bez zakonskog opravdanja, uz datum dostave.

3. Ako dostava u skladu sa stavkom 2. nije moguća te u slučaju kada je sa sigurnošću poznata točna adresa tuženika, dostavu je moguće izvršiti na jedan od sljedećih načina:
- (a) osobno dostavom na osobnu adresu tuženika osobama koje žive u istome kućanstvu kao i tuženik ili koje su tamo zaposlene;
 - (b) u slučaju samozaposlenog tuženika ili pravne osobe, osobno dostavom u poslovne prostorije tuženika, osobama koje tuženik zapošljava;
 - (c) ostavljanjem pismena u tuženikovu poštanskom sandučiću;
 - (d) ostavljanjem pismena u poštanskom uredu ili kod nadležnih javnih tijela uz ostavljanje pisane obavijesti o pismenu u tuženikovu poštanskom sandučiću, pod uvjetom da se u pisanoj obavijesti jasno navodi vrsta dokumenata kao sudskih pismena ili pravni učinci te obavijesti kao obavljene dostave pismena zbog koje počinju teći rokovi;
 - (e) dostavom poštom, bez dokaza u smislu odredaba stavka 4., ako tuženik ima adresu u državi članici podrijetla;
 - (f) elektroničkim putem, uz automatsku potvrdu o isporuci, pod uvjetom da je tuženik unaprijed izričito pristao na ovakav način dostave.

Dostava u skladu s točkama (a) – (d) prvog podstavka ovog stavka potvrđuje se na sljedeće načine:

- (a) dokumentom koji potpisuje ovlaštena osoba koja je obavila dostavu uz navođenje:
 - (i) punog imena i prezimena osobe koja je dostavila obavijest ili komunikaciju;
 - (ii) načina dostave koji je primijenjen;
 - (iii) datuma dostave;
 - (iv) ako su pismena dostavljena osobi koja nije tuženik, imena te osobe i njezinog odnosa s tuženikom; i
 - (v) drugih obaveznih podataka koji se moraju pružiti u skladu s nacionalnim pravom.

- (b) potvrdom o primitku od strane osobe kojoj su pismena uručena, u smislu točaka (a) i (b) prvog podstavka ovog stavka.
4. Dostavu u skladu sa stavicima 2. i 3. ovog članka također može potpisati pravni ili ovlašteni zastupnik tuženika.
5. Kada je pismena kojima se pokreće postupak ili istovjetne dokumente te sve druge sudske pozive potrebno dostaviti izvan država članica, moguće ih je dostaviti bilo kojim načinom predviđenim u sljedećim dokumentima:
- (a) u Uredbi (EZ) br. 1393/2007 Europskog parlamenta i Vijeća¹, u dijelovima koji se primjenjuju na poštovanje prava primatelja, a koja su omogućena tom Uredbom; or
- (b) u Haškoj konvenciji od 15. studenog 1965. o dostavi u inozemstvo sudskih i izvansudskih dokumenata u građanskim ili trgovačkim stvarima ili u bilo kojoj drugoj konvenciji ili sporazumu kada se primjenjuje.
6. Ova Direktiva ne utječe na primjenu Uredbe (EZ) br. 1393/2007 te se njome ne dovodi u pitanje Uredba (EZ) br. 805/2004 Europskog parlamenta i Vijeća² i Uredba (EZ) br. 1896/2006 Europskog parlamenta i Vijeća³.

Članak 18.

Pravo na odvjetnika u građanskom postupku

1. Države članice osiguravaju da stranke u građanskom postupku imaju pravo na odvjetnika po vlastitom izboru na način kojim im se omogućuje praktično i djelotvorno ostvarivanje njihovih prava.
- U prekograničnim sporovima države članice osiguravaju da stranke u građanskom postupku imaju pravo na odvjetnika u matičnoj državi, kako bi im pružio preliminarno savjetovanje te na jednog odvjetnika u državi u kojoj se vodi postupak, kako bi vodio spor.
2. Države članice poštuju povjerljivost komunikacije između stranaka u predmetu i njihova odvjetnika. Ta komunikacija uključuje sastanke, prepisku, telefonske razgovore i druge oblike komunikacije dopuštene u skladu s nacionalnim pravom.
3. Ne dovodeći u pitanje nacionalno pravo u skladu s kojim je prisutnost ili pomoć odvjetnika obvezna, stranke u građanskom postupku mogu se odreći prava navedenog u stavku 1. ovog članka u slučaju:

¹ Uredba (EZ) br. 1393/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. studenoga 2007. o dostavi, u državama članicama, sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima („dostava pismena”), i o stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1348/2000 (SL L 324, 10.12.2007., str. 79.).

² Uredba (EZ) br. 805/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o uvođenju europskog naloga za izvršenje za nesporne tražbine (SL L 143, 30.4.2004., str. 15.).

³ Uredba (EZ) br. 1896/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o uvođenju postupka za europski platni nalog (SL L 399, 30.12.2006., str. 1.).

- (a) da su stranke dobile, usmenim ili pisanim putem, jasne i dostatne obavijesti na jednostavnom i razumljivom jeziku o mogućim posljedicama odricanja; i
- (b) da je do odricanja došlo slobodnom voljom i ono je nedvosmisleno.

Države članice osiguravaju da stranke mogu u bilo kojem trenutku tijekom građanskog postupka naknadno opozvati odricanje od prava i da su o toj mogućnosti obaviještene.

4. Ova se Uredba primjenjuje ne dovodeći u pitanje posebne odredbe koje se odnose na pravno zastupanje utvrđeno u Uredbi (EZ) br. 861/2007 Europskog parlamenta i Vijeća¹, Uredbi (EZ) br. 1896/2006 i Uredbi (EU) br. 655/2014.

Članak 19.

Pristup informacijama

Države članice nastoje državljanima pružiti transparentne i lako dostupne informacije o pokretanju raznih postupaka, rokovima zastare ili prekluzivnim rokovima, nadležnim sudovima pred kojima će se održati rasprave u različitim sporovima te o potrebnim obrascima koje je u te svrhe potrebno ispuniti. Ovim se člankom ni na koji način ne zahtijeva od država članica pružanje pravne pomoći u obliku pravne ocjene nekog konkretnog slučaja.

Članak 20.

Usmeno prevođenje i pismeno prevođenje ključnih dokumenata

Države članice nastojat će svakoj stranci u sporu osigurati potpuno razumijevanje sudskog postupka. U taj cilj spada i dostupnost usmenog prevođenja tijekom građanskog postupka i pismenog prevođenja svih ključnih dokumenata radi zaštite pravičnosti postupka u skladu s odredbama članka 15. ove Direktive.

Članak 21.

Obveze stranaka i njihovih zastupnika

Države članice osiguravaju da se stranke u predmetu i njihovi zastupnici ophode u dobroj vjeri i s poštovanjem u komunikaciji sa sudom i drugim strankama te da predmet ili činjenice pred sudovima ne prikazuju krivo, bilo da to znaju ili imaju razloga znati.

Članak 22.

Javni postupak

Države članice osiguravaju da postupak bude otvoren za javnost, osim ako sud ne odluči da će biti povjerljiv, u potrebnoj mjeri, a u interesu jedne od stranaka ili drugih zainteresiranih osoba ili u općem interesu pravde ili javnog reda.

Članak 23.

Nezavisnost i nepristranost pravosuđa

¹ Uredba (EZ) br. 861/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o uvođenju europskog postupka za sporove male vrijednosti (SL L 199, 31.7.2007., str. 1.).

1. Države članice osiguravaju da sudovi i suci uživaju nezavisnost pravosuđa. Sastav sudova predstavlja dostatno jamstvo za isključivanje svake opravdane sumnje u nepristranost.
2. Suce pri izvršavanju njihovih dužnosti ne obvezuju nikakve upute, na njih se ne vrši nikakav pritisak ili utjecaj te nemaju osobnih predrasuda ili pristranosti u bilo kojem danom slučaju.

Članak 24.

Stručno osposobljavanje

1. Ne dovodeći u pitanje nezavisnost pravosuđa i razliku u organizaciji pravosuđa diljem Unije, države članice osiguravaju da pravosuđe, pravosudne akademije i pravna struka prošire svoje programe stručnog usavršavanja u pravosuđu kako bi se osigurala integracija prava i postupaka Unije u stručno usavršavanje na nacionalnoj razini.
2. Programi stručnog usavršavanja moraju biti usmjereni na praksu i relevantni za svakodnevni rad pravnih praktičara; moraju se održavati se tijekom kratkih razdoblja uz upotrebu modernih tehnika aktivnog učenja te pružati mogućnosti početnog i kontinuiranog usavršavanja. Programi stručnog usavršavanja posebno se usredotočuju na sljedeće:
 - (a) stjecanje dostatnog znanja o instrumentima pravosudne suradnje u Uniji i razvijanje ugrađenih refleksa za redovno pozivanje na sudsku praksu Europske unije, kako bi se provjerilo prenošenje u nacionalno zakonodavstvo i iskoristio postupak donošenja preliminarne odluke Suda Europske unije;
 - (b) širenje znanja i iskustva o pravu i postupcima Unije i drugih pravnih sustava;
 - (c) olakšavanje kratkoročne razmjene novih sudaca;
 - (d) ovladavanje stranim jezikom i njegovom pravnom terminologijom;

POGLAVLJE III.

ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 25.

Prenošenje

1. Države članice stavljaju na snagu zakone i druge propise koji su potrebni radi usklađivanja s ovom Direktivom do ... [godinu dana od datuma stupanja na snagu ove Direktive]. One o tome odmah obavješćuju Komisiju.
2. Kada države članice donose te odredbe, one sadržavaju upućivanja na ovu Direktivu ili se na nju upućuje prilikom njihove službene objave. Načine tog upućivanja određuju države članice.
3. Države članice Komisiji dostavljaju tekst odredaba nacionalnog prava koje donesu u području na koje se odnosi ova Direktiva.

Članak 26.

Preispitivanje

Najkasnije 31. prosinca 2025. i svakih pet godina nakon tog datuma Komisija Europskom parlamentu, Vijeću i Europskom gospodarskom i socijalnom odboru podnosi izvješće o primjeni ove Direktive na temelju kvalitativnih i kvantitativnih informacija. U tom kontekstu Komisija osobito ocjenjuje utjecaj ove Direktive na pristup pravosuđu, na temeljno pravo na djelotvoran pravni lijek i na pošteno suđenje, na suradnju u građanskim stvarima i na funkcioniranje jedinstvenog tržišta, te na MSP-ove, konkurentnost gospodarstva Europske unije i povjerenje potrošača. Prema potrebi izvješće je popraćeno zakonskim prijedlozima kako bi se ova Direktiva prilagodila i osnažila.

Članak 27.

Stupanje na snagu

Ova Direktiva stupa na snagu dvadesetog dana od dana objave u Službenom listu Europske unije.

Članak 28.

Adresati

Ova je Direktiva upućena državama članicama u skladu s Ugovorima.

Sastavljeno [datum]

Za Europski parlament
Predsjednik

Za Vijeće
Predsjednik